

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	10 kor.
Negyedévre	4 c
Helyben háshoz kordva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 c
Videkre postázza szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 c

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és a
szombat utáni napok kivételével.

Eszerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

A szerkesztőség kérésre visszadéklak
vagy megörökösre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Magyar nyelven árasztja a szerkesztőség.

NAGYVÁRAD, október 2.

A tulipán.

Nincs olyan szép dolog a világon, a mit el nem lehetne csürni-csavarni. Csak megfelelő rosszakarat kell hozzá.

Élő példa rá a tulipánmozgalom. Azaz ahogy is élő példa! Tengődő az legfeljebb.

Nehéz időkben fakadt a tulipán Magyarország földjén. Szekercét emeltek önállóságunk, alkotmányunk, állami létünk ellen. Minden kockán forgott s nekünk nem volt a kezünkben semmi. Az a kétségbeesztő helyzet volt ez, amikor a vízbefelő még szalmaszála is kapaszkodik.

Mi egy szál virágba kapaszkodtunk: a tulipánba. És a tulipán erősebbnek bizonyult az erőszaknál. Az osztrák ipar remegését megérezte a magyar abszolutizmus és recsegve-ropogva összedől.

Sokan pusztultak ott a romok alatt, sokan csonkultak meg a lezuhanó omladékok következtében, de azért még mindig sokan megmaradtak, akik bosszút állhatnak a csúfos összeroppanásért.

Bosszujokat az ártatlan kis virágon, a tulipánon töltötték ki. Nem volt az az éretlen élce vagy sületlen ráfogás, a melylyel a tulipánmozgalmat lehetetlenné vagy nevetségessé tenni ne igyekeztek volna. Kaptak egy híres balkezű szövetségést Tisza Kálmán fiában s az ő vezérlete alatt indult meg a tulipánirtás, a melyel

ugy körülbelül nemzetirtásnak is lehetett volna nevezni.

Ezzel az aknamunkával szemben dörgő tiltakozás zug végig az országon Székesfehérvárról. Mennydörgésszerű eza szózat, mintha a Kárpátok haragos viharai egyszerre serkentenének ébredésre. Vigyázzunk, aláassuk nemcsak önállóságunkat, hanem a házunkat is! A posványból, a melybe apró rágszálók rágatták a tulipánt, Prohászka püspök kiragadja ezt a magyar virágot s a maga nemes tisztaságukban, ideális fonségükben mutatja be azokat a nagy nemzeti célokat, a melyek a tulipánt zászlójukká tették.

A miket a tulipánról Prohászka mond, az mind hivatva van arra, hogy szállóigeként járja be ezt az országot. Gyönyörű ékesszólása, forró hazafisága a meggyőzés erejével vésik a lélekbe azt az igazságot, hogy a tulipánmozgalomnak hivatása, nagy hivatása van a magyar nemzet életében.

Ha ezzel a gyöngye virággal el tudjuk rekeszteni határainkat az osztrák ipar gyilkos versenye elől, akkor a kivándorlók szomorú hajói be fogják szüntetni járataikat. A mennyit egy évben kiadunk az osztrák ipar támogatására, annyival jólétet teremthetünk kivándorlóinknak.

Bihari ember szíve külön is megdobbanhat Prohászka beszédére. A mi lelkes magyar főispánunkat ime ez a tüneményes beszéd állítja oda követendő példának. A kis rágszálók a tulipánnal együtt a tulipános főispán ellen is intéznek kisdéd támadásokat; Prohászka

püspök a magyar virágot a magyar tűzű főispánnal együtt emeli fel, magasan az apró támadók fölé.

Mikor a tulipán mozgalom kezdődött, a pompás virág mellett szaporán termettek mindenféle tulipándalok. Egyik rövidebb életű volt, mint a másik. Prohászka beszéde egy fölséges, ünnepeles hangulatu, lelekbe hatoló himnusz a tulipán mellett.

Vajjon lesz-e elég lélek, a mely megérti s a legszebb himnusszal: a tettel ad reá méltó visszhangot?

Dr. K. A.

A kiegyezés. Bécsből írják: A kiegyezési kérdések tárgyalására kiküldött szakbizottságok ma délelőtt folytatták tárgyalásaikat. Ma ismét az általános kérdésekkel foglalkoztak s ezzel be is fejezték. A részletes kérdéseket Budapesten fogják tárgyalni. Ennek ideje 8-10 nap múlva lesz.

Miniszter a déli vasut ellen. Bécsből jelentik: A képviselőház mai ülésén Dersatta, vasuti miniszter felelt a minapi déli vasuti szerencsétlenség dolgában hozzáintéztett interpellációra. A miniszter éles szavakkal kelt ki a déli vasut ellen, mely képtelen a növekedett forgalmat lebonyolítani, s amelynél viaszatlan állapotok vannak, de a miniszter reméli, hogy az utasításai következtében a helyzet meg fog javulni.

Az országgyűlési pártok értekezletei. A képviselőház közeledő megnyitására tekintettel az összes országgyűlési pártok e hó 7-én pártértekezletet fognak tartani.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A titok.

(Egy párizsi rendőrbiztos emlékirataiból.)

Vannak titokzatos esetek, amelyek első tekintetre megdöbbentők, megfelfedhetetlenek tetszők; a rendőrkopó szaglász kutat a misztériumban s annyira belebonyolul a titokzatoság utvesztőjében, hogy nyomára sem akad a megfejtésnek. Végül a véletlen segítségével kibontakozik a nagy titokból a legegyszerűbb, legtermészetesebb, mindennapi história, amely nevetségessé teszi a nagyképu kutatókat.

Egy alkalommal magam is lépre kerültem ilyen eset révén s kicsibe mult, hogy egész Párizst hahotára nem fakasztottam magam ellen. Annyi azonban kétségtelen, hogy az az eset mindenképen érdekes volt.

Néhány évvel ezelőt történt. A lyoni gyorsvonat berobogott a párizsi pályaudvarra s amikor már valamennyi utas kiszállott, a felülvizsgáló hivatalnok egy első osztályú fülkében kis kézi-táskát, egy női kalapot és napernyőt talált. Arra nem is gondolhatott, hogy ezt az utas ott feledte volna. Táskát már hagytak vasuti kocsibau, de kalappal és ernyővel együtt még aligha. A feledékenységnek is vannak határai s ezek a tárgyak feledékenységből bizony nem maradhattak ott.

— Bűntény, vagy baleset történt, — ez volt a hivatalnokok véleménye.

S megindult a tanakodás: talán kiesett a kocszi ajtaján az eltűnt utas, vagy talán öngyilkos szándékkal ugrott le a vonatról. Nem lehetetlen azonban, hogy bűntény nyomai ezek, talán kirabolták, megölték ezt az ismeretlen valakit, akinak a holmija benmaradt a kocsiban, hogy gazdátlan jószágként a gazdájára hívja fel a hatóság figyelmét.

A rendőri szolgálatot véletlenül épen én teljesítettem azon a napon a pályaudvaron s nyomban felvettem a leletről a jegyzőkönyvet. A kizitaskában apró női holmi volt; fésű, tűkör, zsebkendő, erszény néhány arannyal s némi aprópénzzel, egy olcsó óra, egy névtelen szerelmes levél és rizsposz párnácska. Név vagy város neve egyetlen darabról sem volt leolvasható.

A vasuti vonal egész mentére megküldtük a távirati jelentést, megüzelve az összes állomásoknak és őrházaknak, hogy kutassák át a vonat mentén a környéket. Három óra alatt mozgósítva volt a személyzet s Lyontól a fővárosig minden közbeneső állomásról kisettek a megbízottak a pályatest mentén kutatni az emberi test után, amely eltűnt. Estig azonban valamennyi jelentés azt mondta, hogy senkit, semmit sem találtak.

A szenzációs eset természetesen belekerült a hírlapokba, amelyek élénk színekkel festették

le a titokzatos bűntényt, hozzá képzelve a részleteket. Egyik-másik lap pontos tájékozottsággal azt is meg merete írni, hogyan történt a bűntény s hogy a megölt személy egy előkelő vidéki kereskedő leánya. Hogy miért a lánya? s miért épeu kereskedő? az természetesen örök rejtély maradt.

*

Két nappal az esemény után elegánsan öltözött uriember keresett fel a rendőrségi hivatalomban.

— Uram, mondta, a lyoni vasut egyik fülkéjében maradt tárgyakért jöttem; azt hallottam, hogy itt őrzik azokat a rendőrségen...

— Mindenesetre, — feleltem: — legyen szives azonban igazolni azt, hogy ön a tulajdonos és miké t maradt a holmi a kocsiban?

A fiatal ember kissé zavartan magyarázgatta, hogy nem tartja szükségesnek a részleteket elmondani, de a táská tartalmát pontosan nevezte meg.

— Mi a neve önnek?

— Azt is meg kell mondanom? — kérdezte s még inkább megzavarodott.

— Természetesen.

— Sajnálom, azt nem teszem; inkább lemondok a tárgyakról.

Arról most azonban már szó sem lehetett. A bonyodalom sokkal szenzációsabb volt, sem-

Prohászka püspök az iparpártolásról.

Székestehérvár püspöke, Prohászka Ottokár vasárnap este a székestehérvári iparkiállítás megnyitása alkalmából a város közönségének színe-java előtt nagy beszédet mondott a magyar ipar pártolásáról. A remek beszédet az alábbiakban közöljük:

A magyar nemzet életének furcsa évét éljük, vigasztalanul, sötétben kezdődött az év, nem akart kitavaszkodni; azután pedig mintha az ősi haza földje a szenvedések melegétől egyszerre levetette volna jégkérget, egy szál bűvös, beszédes, formás virág nőtt ki belőle s belenőtt szívünkbe: a tulipán! Nyilott tulipán azelőtt is falusi kertek virágágyában, díszlett a menyasszony ládáján, rengett a juhász citra szűrén, ott kuporgott a debreceni bicskán, mosolygott a szege di kulacson, — de néma volt az Isten-adta, vagy ha beszélt, idegennek beszélt: néztük, de nem értettük. De ezen a tavaszon megszólalt s megértettük, lelkünkhez szólt és szólt oly édes, erős akcentussal, melyben egybe volt forrva a gyermek, az anya, a jegyes hangja, melyben panasz sirt és parancs csengett s egy szót mondott, mely mindent mond: magyarság! Nem pártpolitika, nem a koalíció divatja, nem kortestoll, nem szezonvirág, mely a nemzeti kormányhoz szannát illatozik, hanem egy hatalmas gondolatnak beszédes szimbóluma, egy mélyes nemzeti mozgalomnak utmutatója s ez a gondolat, ez a mozgalom a magyarság. Gondolat, még csak, nem valóság; mozgalom még csak, nincs a célnál; a gondolat arról álmodik, a mozgalom arra törekszik, hogy tulipán-koszorút köt a korona köré, hogy tulipánnal ülteti be a négy folyó partját, tulipánt lenget a közoktatás nagy ügye fölött; hogy szeretettel betöltsé, tulipánt állít a kirakatok ablakába, hogy megakassza a járókelők lábát, a tulipán vert vas szirmokkal s pártalevelekkel álljon a kohók, a gyárak elé, hogy a közélet összes ágait, s a nemzeti hatalom összes forrásait, a gondolatot, a műveltséget, a művészetet, az ipart, a kereskedelmet magyarrá tegye s kilépjen Európa színe elé a magyarságnak öntudatára ébredt Magyarország; keblén a tulipán. Mi tehát a tulipán? Az öntudatra ébredt magyarságnak, virága, — szimbóluma a nemzeti megemberelésnek.

Nemzeti megemberelés — nagy szó. Megemberelte magát az ország, a nemzet nem egyszer. Megemberelte magát geográfiai egységében, megemberelte magát nyelvében s politikai

mint kibocsáthattam volna kezemből a koronatanut, aki magától jött hozzám.

— Uram, — mondtam neki, — kénytelen leszek önt itt tartani, ha tagad, mindaddig, amíg ki nem derítjük a dolgot. A hatóság bünyben nyomoz s nekem szigorúnak kell lennem.

Ijedten hökkent vissza s fölkaagott:

— De hisz ez ostobaság! Higyje el, semmi sem történt.

— Nevezze meg magát.

— Nem merem megtenni. A lapokban szenzációként tárgyalják a dolgot és nem akarok ilyen szenzáció révén hírességre kerülni.

Es minden erőlködése mellett is inkább letartóztatta magát, azt hívén, hogy mi csak tréfálunk. Minthogy a saját költségén szerezte be az ellátását, külön szobát adtam neki a vizsgálati fogságban. De két napnál tovább még sem tagadott. Megtörtén, szégyenkezve mondott el mindent . . . ez a minden pedig igazán mulatságosan egyszerű dolog volt.

— Én R. L. lyoni kereskedő vagyok. Nem régen nősültem s a feleségemmel öt nappal ezelőtt valami ostobaság fölött összeszólalkoztam . . . azaz, hogy a hozományá fölött támadt vita közöttünk s én kissé éles szót mondtam, amiért a feleségem annyira meguheztelt, hogy nyomban fölkerkedett és elment a házamból. Azt mondta, hogy visszamegy a szüleimhez, akik

önállóságának öntudatában; de ha manap:ág a tulipán ujságot, ha fölfedezést, ha fölébredést jelent, akkor bizonyára az annak az öntudatnak diadalmas jelentkezésében áll, hogy nyelven, politikai öntudaton túl egy mélyebben járó, nagy érdeket kell megóvnia, a magyar munkát, a magyar ipart, a közgazdaságot. Fölkelés, népfölkelés volt minálunk gyakran: fölkel a magyarság is a szent hit visszafoglalására, fölkel Rákóczi zászlaja alatt pro libertate; a tulipán is fölkelést sürget, a nemzeti kulturát, a nemzeti munkát akarja felszabadítani: fölemeli a zászlót, melyen egy folt ötélik; lengeti a tulipánt, melynek kelyhében, ott a fenéken szintén foltot látok; ez a folt az, hogy a magyar társadalom tízezrei ott fonn, — a milliói ott lenn elhanyagolták a magyar ipart; hogy nemcsak közönnnyel, hanem ellenérzéssel nézték; az ellenérzésből lenzés lett, lenzése a magyar iparnak s kereskedelemnek, s e lenzésből sorvadt el a magyar közélet. Ezt a foltot most el akarjuk tüntetni, a munkát s az ipart a nemzeti életbe akarjuk beleállítani, a közgazdaságot a nemzeti élet számára lefoglalni. Népfölkelést rendezünk, hol kicsinye-nagyja vegyen magyar árut, pártolja a magyar ipart, adjon munkát a magyar kéznek s szolgálja közös erővel s igyekezettel a nagy nemzeti ügyet.

De renélhetünk-e annyi kilátást, buzgalmat, következetességet, hűséget, odaadást? Nem tántorit-e majd el pillanatnyi, apró haszon, filléres érdek, kisszerű bosszankodás? Lesz-e tulipános népünk eléggé öntudatos e nagy hadjárat kivételéhez? Lesz, meglesz, ha a világtörténet magaslataira emelkedünk s onnan nézzük az eseményeket s a tulipánmozgalmat is.

A világ arculata időnként elváltozik, s minden új elváltozás új korszakot jelent. Harc és küzdelem mindig van, de az erők s a harcterek mások. A régi harcterek a csaták színehelei, a hadak utját fegyverek és vasléptek turják föl; ma a mérközés más irányt vesz: karok, inak, ész és fortély dolgozik most is, de nem puskaporral, hanem gőzzel, villámmal; a harcterek helyét vásárterek foglalták el; nem vörös-sipkások, hanem kék bluzosok mérköznek rajtuk; csak a logika, a kérlelhetetlenség a régi; el lehet veszíteni mindent, el lehet vérezni.

Nagy, világtörténelmi harc folyik most is. Csak az alak változott. A legyőzöttek fizettek adót régen, sarcot fizetnek a győzőnek most is; a legyőzöttek szolgák lettek régen: vasköz; iga rajtuk; s most az idegen tőke ver szolgaságba. S a végeredmény? Az elsorvadás.

Párizsban laknak. Nem hittem neki, de követtem távolból és láttam, amint a pályaudvarra megy s vonatra ül. Én is fölzálltam a vonatra, de nem találtam rá egyik kocsiában sem. Egy közbenes állomáson azonban az asszony észre vett s az éppen idülő vonatról elszökött. Annyira sietett, hogy a holmiját is otthagyt. Engem pedig tovább vitt a vasút . . . Képzelteti, uram mennyire megdöbbsentem, amikor ezek után azt olvasom a lapokban, hogy szenzációs bűnygyet nyomoznak. Ez igazán nevetséges!

— Tehát hol van most madame? — kérkeztem R. L. urat.

— Otthon. Meggondolta magát és haza jött. Estére én már otthon is találtam, amikor visszatértem . . . és mind a ketten nevetjük önöket.

— De hát, miért nem mondta el ezt azonnal?

Féltem. Hiszen ha ez belekerül a lapokba, rendkívül ártalmamra volna az üzletemben . . . és mit szólna hozzá az apósom, meg az anyósom.

Megígérttem a hallgatást s az ügy elaludt, anélkül, hogy a sajtó sejtette volna a históriát.

Imé, egyike azoknak az eseteknek, amelyeket kiderítetlen titokként őriz meg a kriminologia.

Az élet ösztönével védekeznek a hatalmas népek s van-e kisebb életöztön s kevesebb belátás a közelgő veszedelemmel szemben a kisebb népekben? Ha kiküldjük pénzünket, lecsapoljuk vérünket, nyomoruitak leszünk. Hiába támaszkodunk bármire, a rengő kalásztenger uem támaszték. Magyar, ne ontsd a véredet! A mult évben négyszáztizennyolc millió koronát kétszáz ezer részre osztva, minden egyes kivándorlóra kétezereleven korona esnék.

Ime az iparpártolásnak magyar nemzeti föladata, mely a munka, az ipar irányában megépíteni a magyar társadalmat. Mi részben feudális viszonyok közt élünk: a nagy földbirtokok közé ékelte népességgel, részint a lateinerek pályájára lépünk, de az ipart elhanyagoltuk; a mi közszellemünk ugyan a munka társadalmának közszelleme, de a mi népünkben nincs fölkelte a közgazdasági érzék. Nincs ránevelve az új kenyérmezei harcokra. Ahhoz élelmesség, éberség, intelligencia kell, jól, olcsón beszerezni, az értékesítési piacokat s módokat fölismerni s lefoglalni. Városaink nincsenek, iparunk nem volt, nemzetünk a nemes és paraszt jegyében oszlott meg; most a munka társadalmát kell megteremtünk. De ez csak az ipar fölvirágoztatásával, tehát pártolása által lehetséges.

Ez az iparpártolás teremti meg az alkotmányos, erős népet. Az emberi jogok egyenlőségét törvénybe foglalták az 1848-iki törvények. Papiroson megadták. Nem elég a törvény, népet kell hozzá nevelni; erős, öntudatos, tehát nem földöntúto, topngyos népet. Adjatok neki keresztet, emberhez illő életet, s felébred öntudata is, e nélkül koldus lesz. A munka jellemzi a társadalom struktúráját. (Van rabszolgá . . .) a munka jellemzi a társadalom kultúráját (kézimunka . . .) a munka jellemzi a társadalom erejét is. Munka nélkül a modern világban nincs nemzet. Régen: nyelvében élt. Ez nem elég. Ne reménykedjünk csupán a nemzeti szellemben, az eszmei erejében. Ez rossz, tótágast álló filozófia.

Nekünk cselekednünk kell mindnyájunknak. Mindenki pártolja a magyar ipart, s mindenki akassza meg a guruló krajcárt.

Az állam segítsen. Igen, de csak segítsen. Gazdasági téren a társadalom törő utját a politikának s nem megfordítva. Gazdasági fejlődést nem lehet csinálni rendeletekkel, törvényekkel; arra rá kell érlelődni. Minél erősebb és tartalmasabb az élet, annál kevésbé van a politika szányai alatt, hanem megfordítva, intézi a politikát.

Segít is az állam; csak a mult évben 24 új gyár és iparvállalat jött létre 17 millió korona befektetéssel, 1600 munkással. A gyárak megvannak, de mit ér az, ha az állam rengeteg összeget költ iparfejlesztésre, iparos nemzedék nevelésére, s a társadalom hidegen marad. Mit ér a posztó, a szövetygár, ha a nagydrádi főispán példáját nem követjük, ki egy szabóüzletben inkább kevésbé szép posztóból csináltatott ruhát, mit ér a rózsahegy, késmárki vászongyár, ha folyton Rumburg felé kacsingatunk, mit ér a honi perkál, kasmir, ha Kosmanosba megyünk érte; de mit ér a nagykörsi ugorka, ha Znaimból hozatunk, s mire való az Andrassy-vaj, ha tescheni vajt eszünk, s minek füstölnek sonkát Kassán, Nagyszombatban, ha egész télen minden istenáldotta nap 500 sonka érkezik Prágából. Mi marad akkor a magyar iparnak? Debreceni bicska, selmeci pipa, kalotaszegi varrás, gyetvai vadkörte s losonci sült tők és a verebelyi, tatai csizma, ne meg a csákvári fazekak, s a lehotai ostornyél.

De épp a csizma s fazék emelgetése nagyon fontos megjegyzésre indit. Az iparfejlesztésnek nem szabad a nagy fogyasztás szükségletét gyorsan kielégítő gyáriparra szorítkozni, hanem föl kell ölelnie a házi s kézműipart. Ez kivált nemzeti szempontból kétszeres fontossággal bír nálunk, a hol a nagy tőke és különös szak-képzettség kevésbé áll rendelkezésre. A külföldi tőkere és szakképzettségre vagyunk utalva, melyet be kell hoznunk, ha komolyan fejlődni s az ország közgazdaságát biztosítani akarjuk.

De a nemzeti szempont a házi s kisiparra utal. A mit lehet, itthon vegyünk.

S e részben kérem a hölgyeket: vegyék kezükbe e fontos érdeket. Nők tüzték föl a virágot a magyar ember keblére, abban a szomorú márciusban, mikor a magyarnak nem akart kitavaszkodni, ők fakasztották e virágot. A nemzeti életet fejlesztik vele. Így lesz a tulipán az erők egyesítése. Érintésére megtörtént a csoda, hogy az ezertel huzó magyar, kinek Ezer év óta visszavonás volt átka, a haza szeretetében egyesült. Így lesz a folszabadulás s az igazi szabadság szimbóluma, mert rámutat az utra, melyen a nagy nemzetek elérték szabadságukat: a gazdaság nemzeti fölvirágoztatására. bűbajos virágnak érintésére széteszlett már az alkotmányellenes erőszak felhője a haza egéről, lehullott a bilincs, — hulljon le még a szegény ségnek bilincse is, mert így érvük el a modern nemzetek szabadságát, — a tulipán jegyében.

A Szacsvey-szobor.

A leleplezés elhalasztása.

Mostanra volt tervezve a Szacsvey-szobor felállítása, azonban közbejött akadályok miatt csak két hónappal később készül el a vértanu ércalakja.

A szobor-bizottság tegnap délután ülést tartott, amelyen Rimler Károly polgármester elnöke alatt Bozóky Béla, dr. Hoványi Géza, Kőszeghy József, Huzella Gyula, dr. Adorján Emil, Juricskay Barna jegyző és Margó Ede szobrász voltak jelen.

Margó Ede írásban jelentette, hogy a szobor szállítási és felállítási határidejét hosszabbítsák meg. A szerződés szerint ugyanis október 1-re kellett volna a szobornak elkészülni, azonban haladékot kér november 25-ig. Nem készülhetett el ugyanis rendes határidőre a szobor, mert a szállított kő anyag nem felelt meg. Már két hétig dolgoztak rajta, mikor kitudt, hogy hiba van a kőben. Ezért más követ kell hozatni. Így a bronzalak öntése is késedelmet szenvedett. A kért idő haladékot a szoborbizottság megadta s e szerint november 28-án lesz a szobor leleplezése.

Ezután a szobor elhelyezésének kérdését tárgyalták. Az előbbi terv szerint a szobor két átjáró ut között, a tervezett új gyalogvashid tengelyében, szabadonálló köröndben állott volna.

Margó Ede szobrász kérte, hogy ettől álljanak el, mert így a háttér nem felel meg a szobornak. Ugyanis a szobor hátsó része teljesen csupas. Már a szobor akként van tervezve, hogy növényi csoport, fák képezzék a szobor háttérét. Így jobban érvényesül az egész műalkotás. E célra nagyon is kínálkozik a hidvámódójával szemben levő fenyőfa csoport s a szobor a fenyők előtt levő virágdomb helyére jönne. Így a szobor jobban érvényesül.

A bizottság teljesen osztja a művész felfogását s így azt elfogadta. Együttal megkeresik a városi tanácsot, hogy a szobor alapozását kezdesse meg.

Margó Ede feltette, hogy valami rövidke vers és a város cimere helyén való volna a szobor-talapat hátsó részére, de ezt a bizottság elejtette, éppen azért, mert a háttér ugyanis eltekarná.

Végül szóba került a Szacsvey-asztaltársaság azon terve, hogy a szoborra egy bronz-koszorút helyez. Ezt nem tartja célszerűnek Margó, részint mert 3000—4000 koronába kerül egy ilyen bronz-koszorú, részben pedig azért, mivel az rontaná a szobor hatását. Már

van egy koszorú ugyanis a talapaton kifaragva. Hanem ha mégis akar az asztaltársaság bronz-koszorút elhelyezni, azt a szobor előtt a pázsiton, egy márványlapra lehetne igen csinosan elhelyezni.

Előfizetési felhívás.

Uj évnegyed küszöbén állunk. Tizenkét esztendő múltunk folyamán a fejünk fölött elsuhant éveknek soha egyetlen egy szakát sem köszöntöttük annyira bizalomteljesen s a becsületes küzdelem munkasikerének oly erősítő öntudatával, mint ezt a mostani évnegyedet. A pozitív alkotások korszaka következett el a liberális éra jogfeladó kormányzata után. Az alkotó munka sikerében osztozni kell Magyarországnak keresztény közvéleményének is.

A nemzetek sorsát intéző Gondviselés, a magyarok Istene próbára tette a mi hűségünket s most a megaláztatások után lélekben megjutalmazta mindazokat, akik a közélet különböző csataraiban megállták helyüket. Mi tollal küzdöttünk s hogy jó harcot harcoltunk nemcsak közönségünk ragaszkodása s kivált az uj-korszak örömnapijában megnyilatkozó szimpátiája igazolja, hanem a közéletnek, főként a keresztény megújulás vesződséges munkálkodásával előkészített hatalmas etikai nivó emelkedése első sorban. A mi zászlónkat lobogtatják, ma a közélet méltó, igazi vezérei s akik a fórumon dominálnak, azokat az elveket hirdetik a melyekért a mi sajtónk munkáit valaha tömlőre vetették az igazság hóhérai.

Változott az idők járása. Mi azonban a régiiek vagyunk. Lapunk csonkítatlan egészében az, ami tizenegy esztendőn keresztül volt. Valljuk, amit *Prohászka Ottokár székesfejérvári püspök* ajkáról is hallottunk legutóbb, hogy nekünk a sajtó nem üzérkedő vállalkozás, hanem élethivatás. És ezt a fenkölt missziót lelkünk egész idealizmusával; legjobb erőnkhez képest, tollunk minden becsületes iparkodásával, következetesen betölteni igyekszünk.

Ideálunk az erkölcsileg és vagyoniilag erős, hatalmas keresztény Magyarország.

Zászlónk a Máriás-lobogó, rajta a kereszt s a keresztben tulipánkoszorú.

Fegyvereink a régiiek. Nyílt sisakkal küzdünk, a *tisztesseges harc modorában*. Szenzációkat nem hajhászunk. Pletykákban nem utazunk. Személykultuszt nem üzünk. Sem mások gyöngéiből hasznót nem huzunk. Elszánt harcunkban joggal számítunk a becsületes, hithű, hazafias katolikus társadalom *szellemi és anyagi támogatására*.

Felhívjuk előfizetőink figyelmét ehelyütt is arra a kedves meglepetésre, melyben a Tiszántul Naptárával lapunk minden előfizetőjét karácsonyra részesíteni fogjuk, még azokat is akik csak most az utolsó évnegyedben lépnek előfizetőink sorába. A Tiszántul Naptára nemes és kedves szórakozást fog nyújtani szépirodalmi részében előfizetőinknek, hasznos tájékoztató lesz és összefoglaló tárgyilagos történetét adja az 1906-ik év mozgalmainak és eseményeinek.

Bizalommal kérjük előfizetőink támogatását, az előfizetési pénzeknek, valamint az esetleges hátralékok beküldését.

Előfizetési árak:

Helyben házhoz hordva:

Egész évre — — — — 20 kor.

Negyedévre — — — — 5 »

Vidékre postán szállítva:

Egész évre — — — — 24 kor.

Negyedévre — — — — 6 »

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre — — — — 16 kor.

Negyedévre — — — — 4 »

A »TISZÁNTÚL«

szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

* **A király állapota.** Bécsből jelentik: A király, ki betegségéből teljesen felgyógyult, ma jelent meg először a Burgban. Igen jó színben van.

* **Az új szatmári püspök székhelyén.** Szatmárnémetiből táviratozzák: Dr. Boromisza Tibor szatmári püspök tegnap este érkezett meg székhelyére. Az új püspök megérkezését ma délre várták, azoaban a püspök az ünnepeket elkerülendő a tegnap esti gyorsvonattal utazott székhelyére, Szatmárnémetibe. Beiktatása október hó 7-én lesz.

* **Távozó plébános.** Beküldött tudósítás adja bizonyosságát annak, mily mélyreható a jó lelkipásztor működése hívei lelkében, kik ragaszkodásuknak s fájdalomnak oly igazi tanujelét adták a távozó plébános előtt, amilyen csak egyszerű és romlatlan lelkektől telik. *Imrik* Sándor plébánostól hosszupályi volt hívei iskolaszéki diszgyűlésben bucsuztak el Szabados világi elnök és Szabó Béla kántortanító méltatták a távozó plébános bő érdemeit szép beszédekben. Ezután következett a hosszupályi-i »uri zenekar« megnyitója, mire a gyermekdalárda nagy precizitással adott elő néhány énekszámot. Majd egy leányka, a távozóban levő plébános volt tanítványa bucsuzott a szeretett lelkiatyától az összes volt növendékek nevében oly szívet-lelket megindító hangon, hogy nem maradt szem, mely könnyekben ne uszott volna. Még néhány zene és énekszám következett sorra — s aztán fölállt az ünnepele plébános, ki szokott ékesszólásával megköszönte a szeretetnek és bizalomnak iránta történt ily impozáns megnyilatkozását; biztosított viszont mindenkit örök időkre szóló szeretetéről, becsüléséről.

* **Baj van a Fő-utcán.** Eddig csak az aszfalttal volt baj a Fő-utcán, most a villamos panaszok, hogy az új uttesten süppedések vannak, amelyek gyors intézkedést kívánnak. A nagyváradi városi vasút társaság tegnap írásban jelentette be Nagyvárad város tanácsának, hogy a Fő-utcának a pénzügyi palotától a Múzeum-utca keresztezéséig terjedő szakaszán több helyen a vasut felépítményeinek, sineinek süppedését észlelte. Erre a tapasztalatra csak az utóbbi esőzések óta jutottak. Mivel ugy a társaságra, mint a városra nézve rendkívül fontos, hogy ezen tünemény oka minden kétséget kizáró módon megállapíttassék, kéri, miszerint sürgősen intézkedjék a tanács, hogy a pálya felbontása és a süppedés okainak kiderítése, a tanács és a vasut közegeinek részvételével, bizottságilag történjék. Ezen eljárás határidejének megállapítását és sürgős közlését kéri a vasuttársaság, hogy magát kellőleg képviseltesse.

* **Az árvaszéki elnök hivatal vizsgálata.** Hraniczky Károly megyei árvaszéki elnök a múlt hó 27-én fejezte be a székely-

hidi járásban a hivatal vizsgálatot, melynek eredményét később fogjuk közölni. A gyámügyekre szorítóvizsgálatot e hó 9-én folytatja az elnök. Ez uttal a tenkei járás jegyző-segeit fogja megvizsgálni. Ez ügyben tegnap felhívást is intézett az elnök a tenkei főszo-lga-bíróhoz, hogy az általa meghatározott napokon és helyen a jegyzők a hivatalos iratokkal kellő-leg felszerelve megjelenjenek.

* A nagyváradai telefon fejlesztése.

A telefon fejlesztése már sürgős szükségé-vált, s azzal együtt a távírda huzalok egyrészét, is kábeleket helyezik el. A kábeleket a posta igazgatóság uri-utcai épületétől Nyomda-, Kiss-és Sal Ferenc-utcaikon keresztül vezetik a kir. pénzügyigazgatóság épületéig. A posta-távir-da igazgatóság átiratban értesítette a várost, hogy a kábelek lefektetését október 15-én megkezdik. Kapcsolatosan megemlítjük, hogy az összes vidéki városok között Nagyvárad a harmadik, a telefon előfizetők számát tekintve.

* **A borhamisítók ellen.** Amilyen buz-galommal járt el pár évvel ezelőtt a hatóság a borpancsolók, borhamisítók ellen, olyan lany-hán kezeli most ezt az ügyet, vagy jobban mondva, éppen nem törődik vele. A földmi-lésügyi miniszteriumban is tudják ezt s erre vezethető vissza az a körrendelet, amelyet most intézett a miniszter az alispánokhoz és polgármesterekhez. Felhívja őket, hogy szí-goruan utasítsák az I. fokú rendőr büntető ha-tóságokat, miszerint az esetleg előforduló borha-misításokat ellenőrizték, az alapos gyanúval ter-heltek ellen a vizsgálat megejtése iránt hala-déktalanul intézkedjék s illetve az 1893. évi XXIII. tc. s ennek végrehajtása tárgyában kiadott rendelet fogantatásának érdekében a kellő erély-lyel járjon el.

* **A debreczen—nagyváradai moto-ros vasut.** Körülbelül 12 év óta kísért a debreczen—nagyváradai villamos vasut építésé-nek a kérdése, amennyiben ennyi idő óta van az előmunkálati engedély a kereskedelmi mi-nisztertől kiadva. Ennyi idő után eljutottak odáig, hogy már a vasutépítési és finanszírozásáról is beszélnek. Az egyik engedményes: Török Emil beadványt intézett a városi tanácshoz, az iránt, hogy a debreczen—nagyváradai motoros vasut kiépítése esetén törzs részvények ellené-ben százszor koronával járuljon a vasut épi-tési költségeihez. Tebát ennyi hozzájárulást kívánnak Nagyváradtól a vasut kiépítése esetén.

* **Az ecet és méz megadóztatása.** A nehézmegélhetési viszonyok általános szem-pontból azt parancsolják, hogy a hatóság min-den tőle telhető elkövesson legalább az élelmi-szerek árának csökkentésére s ezt főleg a fo-gyasztási adók leszállításával érhetnők el leg-jobbán, mivel annak teljes eltörléséről ez idő-számtal még alig beszélhetünk. A nemzetgaz-dászat egy része a fogyasztási adókat a leg-igazságosabbnak tartja, míg a másik rész annak teljes eltörlését véli igazságosnak. Nagy-várad város tanácsa az előbbi álláspontra he-lyezkedik, s mindég újabb és újabb terheket akar a lakosságra rakni, vagy a már meglévő fogyasztási adók emelésével, vagy új fogyasz-tási adók behozatalával. Es Nagyvárad város tanácsa az utóbbi tekintetben elég leleményes. Most ismét két adót akar behozni: az ecet és a méz megadóztatását. Az előbbi legjobban sújja a szegény embereket, az utóbbit pedig inkább csak ottyoszer gyánant használják s a legtöbb kárát a különben is elhanyagolt mé-hészet vallána. Az új adókra vonatkozó terve-zeteket legközelebb tárgyalja Nagyvárad város pénzügyi szakbizottsága.

* **Városi püspökség.** Tegnap reg-gel 6 órakor a Harasztin-erdőben Dobi Nándor főbíró és a városi püspökség hivatalnok és Kovács

Lajos honvédőhadnagy püspökségbe vittak. 3-szori golyóváltás volt kikötte. Az első két lövést Dobi a levegőbe küldte, Kovács két első lövése pedig Dobi feje mellett sivitott el Harmadszor Dobi is célzott és talált is; go-lyója a 3-ik bordánál a főhadnagy testébe fu-ródott, kit súlyosan sebesülve vittek el.

* **A nagyváradai ipar.** Városunk hatal-mas kereskedelme mellett iparunk is kezd né-mileg lendülni, az igaz, hogy e lendület az iparosok számának növekedésében nyilvánul. Az elmúlt hónapban 41 iparendélyt adott ki az iparhatóság, kettőt pedig bevont. A kiadott iparendélyek az iparágakra szétszórtan lettek kiadva.

* **A Pecze rendezése.** A városházán tegnap tárgyaltak a Pecze rendezés kérdésé-ben az érdekelt felekkel, akiknek területét a rendezés alkalmából igénybe veszik. A tárgya-láson Rimler Károly polgármester, Kőszeghy József v. főmérnök, dr. Istvánffy István, a I. sz. püspökség részéről Frankó Endre ügyész, Keszte István titkár, a v. velencei gazdák kép-veletében Nánássy Károly és Papp János, va-lamint Kraszner Mór szintén érdekelt vettek részt. Megállapították, hogy a rendezésnél a következő magán területet veszik igénybe: a I. sz. püspökségtől 12873 négyszöglet, a ve-lencei gazdaktól 306, Guttmann Józseftől 695 és Kraszner Mórtól 806 négyszöglet. Az ösz-szes érdekelt, Kraszner Mór kivéve hajlan-dók a terület négyszöglet 1 koronáival át-bocsátani, Kraszner Mór azonban mivel bir-toka a szabályozás által szét lesz darabolva, négyszögletenként 3 koronát követel. Kijelen-tették az érdekelt, hogy ha a fenti árat a város elfogadja, vagy az összeget deponálja, beleegyeznek, miszerint a munkálatokat azon-nal megkezdjék. Mivel a I. sz. káptalan kép-velője nem volt jelen, a szintén érdekelt kápt-alannal póttárgyalás lesz.

* **A nőipariskola igazgatónőjének kérelme.** A Nagyváradon nem régen ren-dezett mezőgazdasági kiállítás egyik legérde-kebb része volt kétségtelenül a nagyváradai nőipariskola kézimunka csoportja. Az ott ösz-szehalmozott szebbnél szebb, igazán remekbe il-lő dolgok mind megannyi bizonyítékot szol-gáltattak a Szedlarikné Dudinszky Anna által igazgatott és vezetett nőipariskola hasznos és sokoldalú tevékenységéről, valamint arról is, hogy ez az intézet derekasan betölti feladatát s igen-igen rászolgál egy a közönség, de főleg a város támogatására. Azok a dícséreték, amikkel úgy a miniszter, mint a közönség ezen iskola kiállítási csoportját elhalmozta kell, hogy fokozza az eddigi pártolást, támogatást. Az iskola igazgató-tulajdonosnője; Szedlarikné kér-vényt adott be Nagyvárad városához, amelyben panaszolja, hogy a város által az iskola céljaira átengedett helyiségek igen sötétek és rosszul fűthetők. Kéri, hogy a város a villanyvilágítást vezettesse be az iskolába, s fűtőanyagot adjon. Ezenkívül engedélyt kér, hogy az Apolló épület kapujában egy csinos vendég kirakatot helyezhessen el, amelyben a szegény nőven-dek által készített női kézimunkákat állítsa ki eladás céljából s így a szegény leányokat elláthassa anyaggal. Hogy az intézet minden tekintetben megfelelőhessen hivatásának és a közönség érdekeinek kéri a pártfogást. Beje-lenti egyben az igazgatónő, hogy december 1-től karácsonyig kiállítást rendez az iskola helyiségében s itt működés közben mutatja be iskolájait a magyar háziipar fejlesztés, a keresetre szoruló szegénynek és a vásárló közönség érdekében.

* **Óriási köd.** Londonból jelentik, hogy az egész várost mély köd borítja. A motorok megállanak, az emberek nem tudják, mikor van reggel, a kirakatokat kirabolják és egész London sűrű sötétségben van.

* **Zuglapok.** Mintha csak a nagyváradai sajtóviszonyok szemléletéből merítette volna a P. H. fenti című rövidke cikkének anyagát, nagyon, de nagyon fején találta a szegyet. Az-tán meg milyen okos tanácsot ad ellenük. Uramfia, ha megkövetnék. Így ír ugyanis:

Az utóbbi időben vidéki városainkban, egyikben is, másikban is, krajcáros lapok in-duálnak meg, amelyeknek egyetlen céljuk, hogy szenzációt hajhászszenak minden áron, még úgy is, hogy a szerkesztők és munkatársaik a nyílt utca során összeverekeszenek tisztes polgárokkal. Ezek a lapok nem szolgálják va-lamely társadalmi osztály érdekét, nem jelen-tenek valami új politikai irányt, hanem azért, mert egy-két ember áll a hátuk mögött, aki-nek néhány garasa van a lapkiadásra, belekapaszkodnak jóra való polgárokból és gázolnak durván és ostobán a polgártársaik becsületében. Az ilyen lapok nem válnak dí-csőségére a sajtószabadságnak, az ilyen szennyes nyomtatványok nem terjesztenek semmiféle jóra való gondolatot és a vidéki városok pol-gárainak össze kellene fogódnok, hogy az ilyen sajtófércelményeket bojkottálják, hogy a moral-insanityban szenvedő tolibetárokat lehetetlenné tegyék. A hang is akkor hang esupán, ha meghallja valaki. Az ilyen hitvány lapocskák azonnal meghalnak, ha a polgárság szolidaritása lehetetlenné teszi őket.

* **Felekiné Munkácsi Flóra teme-tése.** Ma délután temetik el a magyar sznmű-vészet egyik büszkeségét, Felekiné Munkácsi Flórá-t, a Nemzeti Színház örökös tiszteletbeli tagját a Nemzeti Színház udvaráról. — A mű-vésznő eltemetéséről a Nemzeti Színház igaz-gatósága gondoskodik. Hosszas betegeskedés után életének 71-ik évében tegnap dél-után a haldoklók szentségeinek ájtatos felvé-tele után érte utól a halál színművészetünk e jelesét.

Az elhunyt művésznővel a régi színész-gárda egyik legjelesebb tagja költözik sirba, aki több mint félszázadon át működött a szin-pad deszkáin s művészetével egyaránt meghó-dított mindenkit páratlan jó szívével pedig ki-vívta magának pályatársainak nagybecsülését és szeretetét, akik most könnyes szemekkel áll-ják körül a nagyasszony kihűlt tetemét.

Felekiné Munkácsi Flóra elhalálózása al-kalmából az »Egyetértés« egy nagyon kedves anekdotát közöl az elhunyt művésznőről.

Kevesen tudják ugyanis, hogy Felekinének a családneve nem Munkácsi, hanem Gaidler és keresztneve nem Flóra, hanem Eufrozina Fele-kiné egy alkalommal nagy társaságban együtt volt Munkácsy Mihályval, a nagy festővel. Munkácsy Mihály nagy hódolója volt Mun-kácsi Flórának. Társalgás közben Felekiné tré-fásan odafordult Munkácsyhoz:

— Mondja, mester, a Munkácsy-család me-lyik ágából származik?

— Én nem vagyok született Munkácsi — felelte a nagy művész — eredeti nevem Lieb. De ön művésznő, aki szintén a Munkácsi nevet viseli, a Munkácsi család melyik ágából való.

— En sem vagyok igazi Munkácsi, mes-ter. Az én nevem Gaidler s még a Flóar név sem igazi; az igazi keresztnevem Eufrozina. De megjegyzem — tette hozzá mosolyogva — én csak tréfáltam a kérdéssel; én tudtam, hogy nem igazi neve a Munkácsy-név,

— Lásza, kedves — válaszolt szintén mo-solyogva a művész — ez a különbség kettőnk közt. En csak azt nem tudom, hogy az ön igazi keresztneve nem Flóra.

* **Megbokrosodott lovak.** Cséffáról jelenti tudósítónk, hogy ott egy gazda elra-

gadt lovainak esett áldozatul. Magyar György tegnap délután lovait szekérbe fogva a mezőre hajtotta, mikor a falu határán a lovak valamitől megbokrosodtak és vadul ragadták a szekeret az utról le a szántóföldek felé. Magyar minden erejéből igyekezett meglékezni a lovakat, azonban ez nem sikerült neki. A lovak a szekeret egy árok felé ragadták. Az árok mellett a szekér felborult és Magyar a szekér alá került még pedig oly szerencsétlenül, hogy a szekér sulya, de meg maga az ütés is oly sulyos volt, hogy a szerencsétlen ember azonnal szörnyet halt.

*** Öngyilkos építész.** Fővárosi tudósítónk jelenti: Tegnap este Margittay Géza építész a csokonai-utcai Nemzeti Szállóban egy szobát bérelt, melyben reggel háromnegyed 8 órakor revolverrel agyonlőtte magát. A golyó szívébe fúródott és azonnali halálát okozta. Tettének oka az volt, hogy nem tudott foglalkozást kapni, miután Kovács Frigyes műépítészől elbocsátatott. Három levelet hagyott hátra; egyet apjának, egyet bátyjának, Margittay Ede banktisztviselőnek, egyet egy nőnek címezve. Egy papírszelepen pedig ez állott.

A rendőrségnek. Tettének oka sorsom felletti kétségbeesés. Öngyilkosságom józanul, megfontolva követtem el. Ha meghalok értesítsék bátyámat, ha éleiben maradok hívják ki hozzám Rökk Szilárd-utca 3. szám alatt lakó házi orvosomat.

Holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe szállították.

*** Felosztatott egylet.** Érmihályfalván 1903-ban az ottani fiú- és leánykiházasító egylet pénzkezelésében nagy gondatlanságot fedeztek fel. Sikasztás, hűtlen kezelés meg ami csak előfordulhat egy pénzüntézetnél az mind meg volt a kiházasító egyesületnél. A sok panasznak végre is az lett az eredménye, hogy a miniszter kénytelen volt felosztatni az egyletet. 1903. óta folyton húzódik az ügy. Végre is tegnap leérkezett a minisztertől a felosztatásra vonatkozó határozat, mely a járási számvevő felosztatási tervezetét mindenben elfogadta. Eszerint az egyletnek van 32111 koronája, melyet az eddigi kiadások levonásával a tagok között arányosan fognak szétosztani.

*** Öngyilkos milliomos szédelő.** New Yorkban tegnap egy Adám nevű hírhedt amerikai szédelő tegnap öngyilkosságot követett el. Hátra hagyott vagyonát 3 millió dollárra becsülik. Több évig játékházat tartott fenn, melyben hamis rulettal játszott, majd pedig nem létező vállalatok részvény eladásával foglalkozott. Hátrahagyott levelében azt mondja, hogy nincs többé becsületes ember a világon. Irászatában egy millió dollárról szóló nyugtát találtak, melyeket az általa megvesztegetett rendőrségi tisztviselők állítottak ki.

*** Megégett leány.** Körömsdi pusztáról jelenü tudósítónk, hogy ott borzalmas halállal mult ki egy kis leány. Szimok László Juliánna nevű leánya tegnapelőtt magára rántotta az égő lámpát, melytől ruhája azonnal lángra lobbant és sulyos égési sebeket ejtett a leány testén. Egy éjszakai kínos szenvedések után tegnap reggel az égési sebekbe belehalt. A bíróság megindította a vizsgálatot és a leány hulláját tegnap felboncolta.

*** Parasztirtó kozákok.** Odesszából táviratozzák: Kerzonban 97 paraszttal elpusztította földesúrnak birtokát. Amikor a földes ur kastélyát fölgyújtották, ez a rendőrfőnökért küldött. Ez megjelent egy csapat kozákkal s kiadta a parancsot, hogy üssék agyon az összes parasztokat. Egy csomóba kergették őket s elkezdték kancsukázni. De csak huszonhatet tudtak megölni, ekkor belefáradtak. Ekkor rákényszerítették a parasztokat, akik közt asszonyok és gyerekek is voltak, körülbelül százan, hogy szülőiket, testvéreiket és gyermekeiket véresre verjék. Tegnap volt a végtárgyalás s a bíróság megállapította, hogy a kozákok csupa ártatlan embereket öltek meg s hogy azok a parasztok,

kik földes uruk jószágát elpusztították, jóval a kozákok megérkezése előtt elmenekültek. A bíróság mind a 64 vádlottat sulyos börtönre ítélte.

*** Végzetes tengeri szállítás.** Szabolcs községben tegnap szállították be tengeritermésüket Dancse János és Durnya Pál. A szállítást szekéren teljesítették, melyet két ökör vont. Az ökrök előtt Durnya ment, míg Dancse a szekéren a tengeri tetejében ült. Egy fordulónál a szekér nagyot zökkenett és Dancse lezuhant, még pedig egy földbe vert karóba. A leesett ember oly szerencsétlenül esett a karóba, hogy néhány percnyi iszonyu kínlódás után meghalt. Az esetet bejelentették a királyi ügyészségnek is.

*** Az elhunyt kivándoroltak családjai.** A belügyminiszter tegnap minden vármegyéhez körendeletet intézett, hogy az amerikai ügynökök lassu munkáinak káros voltát megszüntesse. Az Amerikába kivándorolt magyarok, ha esetleg valami balesetnek estek áldozatul az idehaza maradt családtagok az illető munkaadótól bizonyos kártérítést követeltek. E követeléseket rendszerint az ottani ügynökök által akarták megszerezni. Az ügynökök fel is vállalták az ügyet, azonban tenni nem tettek semmit, vagy ha esetleg tettek is az igen huzamos idejig tartott. A belügyminiszter most elrendelte minden törvényhatóságnak, hogy az olyan családtagok, kiknek fenntartójuk Amerikában halt el és utánna bizonyos segínyt kívánnak, ennek kieszközlését ne az ügynökök által eszközöltessék, hanem forduljanak egyenesen az osztrák magyar külképviseleti hatósághoz, mely szabályszerűen fogja a legrövidebb idő alatt eszközölni a kérelmet.

*** Bőség fogpiszkálókban.** Mulatságos eset történt Pozsonyban. A »Palugyai«-szállóban annyi utazó fordult meg egymásután, hogy a szállodás már unni kezdte a sok szabadkozást a rendelésekre való rábeszélésekkel szemben. Mégis szóba keveredett egy csehországi fogpiszkáló gyár képviselőjével.

— Mondja csak, nagyban gyártják a fogvájót?

— Hogyne, milliósámmal!

— No akkor nem kérek belőle.

De az utazó nem hagyta annyiban a dolgot s addig-addig nógatta a szállodást valami jó üzlet kötésére, míg az nevetve vetette közbe:

— No küldjön hát egy vagonnal!

De milyen nagy volt a meglepetése, mikor néhány napra rá megérkezett a vagon fogpiszkáló! Mit volt mit tennie, mint kiváltani a küldeményt.

Az ilyen dolognak persze hire jár s néhány nap mulva beállít egy bécsi utazó, ki kárörvendő arccal kérdezte a szállodástól: Szabad kérdeznem, Uraságod rendelte a vagon fogvájót? A szállodást már előbb is bosszantotta a sok viccelődés s mérgesen szolt oda a vigécnék:

— Tán maga is fogpiszkálóban utazik, no hát csak küldjön maga is egy vagonnal!

Dictum, factum, ugy is lett!

A szállodás azonban már nem akarta átvenni a második vagon fogpiszkálót. Pörre került a dolog, de a szállodás vesztett, mert tanuk előtt tette kifakadását.

Azóta olcsó a fogpiszkáló Pozsonyban!

*** Adományok a »Czárán« szoborra**

Az E. K. E. által a Révi-szorosban (Zichy-barlang) felállítandó »Czárán« szoborra adakoztak: Dr. Szmrecsányi Pál 100 k., Glatz Antal 5 k., dr. Adorján Emil 5 k., Sipos Orbán 3 k., Fényes Manó 2 k., Fleischhacker Gyula 2 k., dr. Aitmann Jakab 2 k., Markovits Samu 1 k., dr. Halász Lajos 3 k., Szokolay Tamás 3 k., H. Gy. 1 k., dr. Lestyan Endre 2 k., dr. Lindenberger J. 1 k., dr. K. L. 3 k., V. I. 1 k., Karátsányi János 3 k., Grócz Béla 5 k., Fetser Antal 10 k., Miskolczy Ferenc 2 k., Nadányi Károly 2 k., Nadányi Miklós 2 k., Csanak Jenő 2 k., Török László 1 k., Hoffmann Henrik 2 k., összesen 163 korona. A tenni adományokért ez utón mond hálás köszönetet Kiss Dávid.

x Legolcsóbban, s a legnagyobb raktárt kapjuk őszi újdonságokban az **Amerikai Áruházban** Nagyvárad Olasz Fő-utca, mely áruház Nagyvárad és vidéke előkelő közönségének találkozási helye.

Érdeke tehát mindenkinek az ottan való széttekintés.

IRODALOM.

Az Egyházi Közlöny (szerkeszti Gerely József) XVIII. évf. 38. számának tartalma: **Vegzercikk:** A VI. katolikus nagygyűlés. — **Egyetemes egyház:** A Jézus-társaság új asszisztensei. — A jezsuiták ellen. — A francia püspökök közös pásztorlevele. — A helyzethez. — Szabadkőműves hypoxrisis. — Spanyol kulturharo. — VI. katolikus nagygyűlés elfogadott határozati javaslatai. — A »Csanád egyházmegyei papok misszió egyesülete. — Vallástánítás: Becker Vendel. A katekizmus-tervezet. (5 A katekizmus betanulhatósága. II.) — **Lelkipásztor:** (H. J.). Idegbajok és a lelkipásztor. — **Szószerk:** (H. J.), A szentbeszéd klasszikus formája. — A hét krónikája. — **Irodalom:** Járósy Dezső: dr. Vargha Damján, Lourdesi Emlékek. — A hét világirodalmából. — Személyi változások, hírek és apróságok. (Aranymisék. — Tolstoj és a cionizmus. — Mi okozta a vízözönt? — A dohány eltartása) — **Memento.** — Szerkesztői üzenetek. — **Hirdetések.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Eszterházy-utca 15. sz.

Népnevelési Közlöny. Előttünk fekszik az új szerkesztőt és formát nyert Népnevelési Közlöny második száma. Minden során cikkén meglátszik az író szeretete és a szerkesztő gondja. Dus László bevezető ügyes cikkét az igazi magyar szívről sorban követik a tartalmas cikkek és rovatok. A tanügyi lap minden sora érdekli a tanítót, de érdekel mindenkit, aki szívén viseli hazánk, népünk kulturális haladását. A lap előfizetési ára: egész évre 2 K. tanítóknak, iskolaszéki és gondnoksági tagoknak 1 K. Megrendelhető a szerkesztő, Bodnár János községi iskolai tanító címén Nagyváradon. Szívesen ajánljuk.

SZÍNHÁZ.

A hét műsora

Szerda:)
Csütörtök:) A cserelányok új angol operett.
Péntek:)
Szombat: V-ik László, díszelőadás.
Vasárnap: A koldus gróf, operett.

A kis pajtás. Naiváról lévén szó, jóslásokba bocsátkozni nem merünk. Annyi pech, páros és páratlan szökés emléke fűződik ehhez a kedves szerepkörhöz, hogy az ember szinte babonás félelemmel dicséri meg az új naivát, nem tudván, meddig marad a dicséret aktuális? *Kovács Margit* nálánál ohajtandó hogy a dicséret sokáig aktuális legyen. Nem olyan színes, hogy első jelenetnél tapvihart provokál. Tehetségét lassanként, fokozatosan érzeti, de aztán annál igazibb a siker. Az I. felvonásban még kissé ellógóva játszott, aztán belemelegedett, igazi mély érzést, nagy rutint és eredeti felfogást árujt el. A vége pedig az lett, hogy közvetlen, kedves járka a közönség osztatlan, zajos elismerésével találkozott. Olyan forma tehetség, mint Berlányi Vanda volt, ami magában is dicséret; a mellett önálló, ami annyit jelent, hogy további fellépéseire a legszébb reményeket fűzzük.

Harashty Mici pompás partnere volt a bemutatkozó naivának. Az amerikai leány fiús jellemét kitűnően eltalálta s kedves humorral játszott.

Tóth Elek Jonveninje régi jó ismerősünk, csupa előnyös oldalával. Mellette elismerés illeti *Krasznayt* és *Fehér Gyulát* is. *Hajnal György* a pipogya véglegény remek karrikatúrájával kacagtatta meg a közönséget minden jelenetében.

Itt ott néhány nyelvbotlás jelezte, hogy a darabot nem tulságos buzgalommal tanulták össze.

Cserelányok premierje Ma este lesz a »Cserelányok« angol operetnek a bemutató előadása a Szigligeti színházban. A főszerepeket Károlyi Leona, Lányi Edith, Haraszthy Mici, Dobsa Margit, Palásthy, Oláh, Bérczi, Fehér, Toronyi, Hajnal játsszák.

Ujdonságok. A színház személyzete erősen készül a következő ujdonságokra: »A kis tiszteletes« Barrie nagyhatású vígjátékára, »A vig özvegy« c. operettre, »Mary Annu« új vígjáték és a »Gyöngyélet« énekes bohózat. Mind a 4 ujdonság még október hónapban színre kerül.

Okt. 6. a Szigligeti színházban. Okt. 6-án Dobsa nagyhatású tragédiája V-ik László kerül színre első rangú szereposztásban. Főszereplők: Somogyiné Nagy Julia, E Kovács M., Angyal Ilka, Tóth, Kovács Margit, Nagy S. Fehér Gy. Hajnal stb.

TÁVIRATOK.

A pápa és Vilmos császár.

Róma, okt. 2. Az új jezsuita generális megválasztása óta, aki német származású ember a világsajtóban az a hír járja, hogy a pápa és Vilmos német császár közt titkos megegyezés jött létre. Ez állítólagos titkos egyezség cáfolatául vatikáni körökből legutóbb nyilatkozatot tettek közzé.

Visszahívott francia nagykövet.

Pétervár, okt. 2. A francia kormány visszahívta Bonpard nagykövetet mert az orosz kormány azzal vádolja, hogy Oroszország pénzügyi viszonyairól ő tette közzé a francia lapokban megjelent híreket.

A német nyomdászok.

Berlin, október 2. A német nyomdászok tarifa-bizottsága a német nyomdász-tarifát további tíz évre állapította meg és 10%-os béremelést szavazott meg. A munkaidő továbbra is napi 9 óra, mely idő csakis szombat, a fizetés napján rövidítették meg egy-két órával.

Nagy sztrájk készülöben.

London, október 2. A rhondawaleyi (Dél-Wales) bányaművek 10 000 munkása kijelentette, hogy október 31-én sztrájkba lépnek az esetben, ha a nem szervezett, mintegy 1000 főnyi bányamunkás nem csatlakozik a bányászövetséghez.

MULATSÁG.

Kolon a Legényegyletben. Az ősz beálltával megkezdődnek a kolon esték. A *Katholikus Legényegyletben Herlicska* Nándor, okleveles táncitanító tolvó hó szeptember 20-án nyitotta meg tánciskoláját. A táncfolyamra naponta iratkozhatnak az egyesület gondnokánál az egyesület tagjai, vagy akik tagok gyanánt jelentkeznek, valamint derék iparos és kereskedő családjaink leányai. Táncraírás hetenként háromszor lesz, még pedig kedden, csütörtökön és vasárnap a felnőtteknek este 8-10-ig október 1-től az iskolás gyermekeknek 5-7-ig az

egyesület nagytermében. A táncokon a tanult darabok bemutatásával november végén fog betelejeződni. Egyéb felvilágosítás az egyesületben nyerhető.

Szüreti mulatság. A nagyváradai ipar-testület itjusága önképző egyesületének vigalmi bizottsága tudatja az érdeklődőkkel, hogy tolvó hó 7-én a Fekete Sas nagytermében tartandó szüreti mulatságára a meghívókat már kibocsátotta s kéri azokat, kik még ezideig nem kaptak de arra igényt tartanak, forduljanak ez iránt az egyesület vezetőségéhez s az készséggel szolgál meghívóval. A mulatság programja: 1. Felvonulás szüreti jel ezben, dallal és zenével. 2. Monológ. Előadja Kelcz Róbert. 3. Magyar dalok. Éneklő Szalay Margit. 4. Vig monológ. Előadja Erdélyi Mariska. 5. Duett. Z-nekisérettel éneklő Galló János és Szabó József. Utána tánc. Zónapósta. Szabad lopás. Belépti díj személy jegy 1 korona 20 fillér. Család jegy (3 személyre) 3 korona. Kezdeté este 8 órakor.

KÖZGAZDASÁG.

Verseny tárgyalás. A nagyváradon elhelyezett honvéd csapatok (intézetek) részére 1907 évi december hó 31-ig terjedő időre szükséges kenyér és zab szállításának bérlet utján való biztosítása céljából folyó évi október hó 23-án délelőtt 9 órakor Nagyváradon a József főherceg honvéd gyalogsági laktányában (Ruhkowszky ut I emelet 63. ajtó) levő ezred kezelő tiszti irodában verseny tárgyalás fog tartatni.

Értéktőzsde.

Budapest, október 2.

Osztrák hitelrészvény	— — —	678.—
Magyar hitelrészvény	— — —	796.—
Leszámlító bank	— — —	506.—
Rimamurányi	— — —	525.—
Osztrák-m. állam vasutirészvény	670.—	
Közuti vasut	— — —	594.—
Városi villamosvasut	— — —	327.50

A gabonatőzsde határideje.

Budapest, október 2.

Buza okt.	— — —	14.32	—	14.34
Rozs okt.-ra	— — —	12.36	—	12.38
Tengeri ápt. 1907	— — —	12.96	—	12.98
Zab ápr. ra	— — —	—	—	92.78
Répeze aug.-ra	— — —	24.20	—	24.40

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1906. t. okt. 2-án.

Magyar aranyjárdék 4%	— — —	112.50
Magyar koronajárdék 4%	— — —	99.90
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	— — —	84.20
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — —	94.50
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	90.—	
Magyar gyermekjegy-kölcsön	— — —	208
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön	— — —	154.50
Osztrák járadék papirban	— — —	98.75
Osztrák járadék ezüstben	— — —	99.75
Osztrák korona járadék	— — —	116.50
Osztrák járadék aranyban	— — —	99.35
1860. oszt. államsorsjegyek	— — —	1.56
Osztrák-magyar bankrészvény	— — —	17.75
Magyar hitelbank részvény	— — —	813.50
Osztrák hitelbank intézeti részvény	— — —	672.25
Osztrák-magyar államvasuti részvény	— — —	674.50
Német birodalmi márka	— — —	19.08
London vista	— — —	117.75

SZERKESZTŐI PÓSTA.

Hálás. Dolgozatai »elhelyezésére« egy mód van: tessék jó dolgotat írni s hálás lesz a közönség, ha közöljük. De ha rosszak, akkor azért leszünk hálásak, ha el sem kell olvasnunk őket.

REGÉNYCSARNOK.

A titok.

— Bűnügyi regény. —

22.

Írta: Fergus Hume.

— Angolból. —

— Nincs semmi, amit meg ne tennék a kedvedért, — felelte mr Frettlby szeretettől reszkető hangon.

— Ez alatt Brian a börtön-cellájában tündött sorsán. A menekülésnek csak egyetlen útja volt s ezt az egyet nem akarta használni.

— Meghalna bele — mondogatta lázasan — meghalna bele! ... Inkább veszszek el én, mint nyomorult gyilkos; de ne tudja meg soha a keserű igazságot ... Ha ügyvédet fogadok, ennek első dolga az lesz, hogy megkérdezi, hol voltam azon az éjszakán; a ha ezt megmondom, akkor minden kiderül ... ha' nem, nem! Soha se fogom elárulni a valót, mert ha megtudná, bizonyos, hogy meghalna bele!

A szerencsétlen ifjú megtörtén borult le ágyára és két kezébe rejtette arcát. Csak arra ébredt és ült föl, hogy cellája ajtaja kinyílt és Calton lépett be rajta. Jó barátok voltak, Brian és az ügyvéd, s bár Calton még fiatal ember volt, azért mégis elég jó hirt s nevet szerzett már az ügyvédi pályán, — ettől az ügytől pedig hírnevének végleges megalapítását remélte.

— Nagyon köszönöm, hogy eljött és meglátogat — mondta Fitzgerald — a barátságot csakis ily nehéz időkben ismerjük meg igazán.

— Igaza van, Brian, — felelte az ügyvéd s merően barátja dult arcába nézett, mintha szeméin át lelke legmélyén akarna olvasni. — Részint a magam jószántából jövök, részint azonban Frettlby megbizásából is, aki engem kért föl védő ügyvédnek.

— Mr Frettlby? — mondta Brian gépiesen; — pedig azt gondoltam, hogy ő bűnösnek hisz.

— Senki se bűnös mindaddig, míg csak rá nem bizonyítják — felelte Calton kitérően. Brian megértette a célzást és sóhajtva kérdezte:

— Hát miss Frettlby?

— Oh, miss Madge egy pillanatig se kételkedik az ön ártatlanságában — felelte Calton határozottan.

— Az Isten áldja meg érte! — sóhajtott Brian buzgón; — ő tehát bizik bennem.

Majd oda fordult Caltonhoz és keserűen kérdezte:

— Tudom, rólam beszél az egész város?

— Az természetes is — felelte Calton nyugodtan. — Az eset oly nagy szenzáció, hogy egyébről se beszélnek; de az mind csak üres fecsegés és nekünk komolyabb dolgunk van. Ön, természetesen, szintén engem választ védő ügyvédnek.

— Mi haszna tegyem? — kérdezte Brian sötéten. — A kötélt már ugyanis a nyakamon van!

— Badar beszéd — szólt az ügyvéd bátorítón; — a kötélt csak annak van a nyakán, aki az akasztófa alatt áll. Én meg vagyok győződve, hogy ön ártatlan s tisztán, emelt fővel fog távozni a börtönből.

— Köszönöm — mondta Brian és hálásan szoritotta meg az ügyvéd kezét.

— Most tehát — folytatta az ügyvéd — beszéljünk a védelemről. Egyelőre az a feladat, hogy önt kiszabadítsuk innen; a valódi bűnös ráértünk kinyomozni azután is.

— Mindenben egyetérték önnel — felelte Brian — de én nekem nincsen semmitéle védelmem.

— Micsoda? — hökkent meg Calton — talán csak nem vallja be, hogy ön gyilkolta meg Whytet? (Folyt. köv.)

A szerkesztőért felelős:

Dr. VUČSKICS GYULA.

HIRDETESEK

jutányos árban
felvételnek a

“TISZANTÚL”

kiadóhivatalában.

Egy-két jó családból való,
2-3 középiskolai végzett fiu
fizetéssel felvétetik
tanulónak
a Szent László nyomdában.

Réti Takarékpénztár

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Nagy-Váradon.

Lebonyolít mindenféle bankügyletet,
u. m. váltóköcsönt nyújt, jelzálog-
köcsönt ad kamatokra betétetni elfogad:
könyvre, 5- % mellett és folyószámlára,
valamint folyószámlaköcsönöket nyújt.

Konvertál köcsönöket előnyös
kamatláb mellett, előleget nyújt érték-
papírokra, kézi zálogokra stb.

Az intézet helyisége Szaniszló-u. 61. sz. alatt Uri és Szaniszló-u. sarkán Grósz Sándor házában van.

*Pártoljuk a hazai ipart! Ne vigyük pénzünket idegenbe
hanem vásároljunk kizárólag magyar készítményű*

BÚTOROK AT

gyári árban, kezeség mellett a

Magyar Műbutorgyár Részvénytársaságnál

NAGYVÁRADON, FŐ-UTCA ELEJÉN.

Ipari és kereskedelmi vezető: PORJESZ HELMAN

Teljes lakás- szálloda- és kávéházberendezések műipari vállalata
Kívánatra tervek és költségvetések - Telefon 421 szám.

Villanyerőre berendezett n.-várad
KOCSIGYÁR!

Hogy Biharvármegye gazdaközönségének kocsis szükségletét kielégíthessük, gyárunkat

villanyerőre

rendeztük be s így azon helyzetbe jutottunk hogy képesek vagyunk a legnagyobb megrendeléseket a legrövidebb idő alatt teljesíteni.

Raktárunk megtekintését új kocsikból a nagyközönség figyelmébe ajánljuk mindennap reggel 7-től d. u. 6-ig.

Nagyvásár alkalmával a kocsikiállítás Szilágyi Dezső-utcán rendeztük.

Allandó raktárt tartunk u. m. fedeles, fedeletlen, üveges landauer, landonet, Esterházi, bordás, paszket, kucsir, női hajtó charaban és sandlauffer kocsikból. Bármilyen fék 12 óra alatt szereljük.

Mint a gumi kerekek helybeli képviselője, azokat részletfizetésre szállítjuk és a tőlünk beszerzett gumikerekek javítását díjmentesen eszközöljük.

Elvállalunk ezenkívül mindenféle javításokat u. m. kovács, kerékgyártó, szatler, fényező munkát a leggyorsabban elkészítve.

Mindenféle kocsikellékek u. m. lámpa, szivacs, szarvasbőr, nicklirozott rudvasalás gyári árban kaphatók.

Régi kocsikat javítunk s egész újra is kicserélünk.

A n. é. közönség szíves pártfogását kérve, vagyunk tisztelettel

VADÁSZ TESTVÉREK,

kocsigyárosok, Szilágyi Dezső-utca. Telefon sz. 445.

Ugy vidéki, mint helybeli levélmegrendelésekre személyesen jelenünk meg. Árjegyzéket kívánva és bérmentve küldünk.

Ingyen 1737

HÁASZMANÓ

kézmű- és divatáruház a
NAGYVÁRAD Zöldfa-utca elején

Meglepő az a szépen összeválogatott nagy raktár, a mos ítm érkezett meg mindenféle őszi cikkekben, gyönyörű divat ujdonságok, melynek megtekintése figyelmet érdemel. Az árak pedig elvannak ismerve, hogy a legolcsóbbak.

„Első nagyváradai cipő és csizmagyár,
Moskovits Farkas és Társa
 ajánlja

elsőrendű kézimunka

cipő és csizma

készítményeit.

Nagyvárad, Kossuth-u. 5. szám
 (volt rendőrségi épület.)

Vallerstein Fülöp Fiai Nagy-Várad Bémer-tér.

Két nagyobb áruraktár megvétele azon kellemes helyzetbe juttatott bennünket, hogy

intézetek és iskolákba jövő fiu és leánygyermeknek

szükséglendő mindennemű fehéreneműeket, harisnyákat, zsebkendőket, eddig még nem létezett **olcsó szabott árak** mellett szolgálhatunk. Ugyanezen alkalommal értesítjük n. b. vevőinket, hogy

visszamaradt nyári raktárunkat

saját bevásárlási árunkon alul, tehát **gyári áron alul** elárusítjuk.

Szőnyegek, függönyök, ágy és asztalterítőkből, felhalmozott izléses raktárunk mélyen leszállított árakon.

Asztalneműek és vásznakban a legjobb gyártmány.

Szövetek, diszek, csipkék minden elfogadható árban. — **Confectio** raktáram, különösen közhasználatra való darabok minden versenyt felülmulnak.

Olcsó, szabott árak minden darabon jelezve és **ezenkívül** még készpénzvásárlásnál

5 % árengedmény.

Postai rendeléseknél a meg nem felelő árukért a pénzt visszaadjuk.

Tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.

Madracok és paplanok mérték szerint.